

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 30 april 2019

Mål nr

T 796-18

PARTER

Klagande

NeuroVive Pharmaceutical AB, 556595-6538

Medicon Village

223 81 Lund

Ombuden: Advokaterna SD, AP och SW

Motpart

CicloMulsion AG

Karl-Seckinger-Str. 25

D-76229 Karlsruhe

Tyskland

Ombud: Advokat BG

SAKEN

Klander av skiljedom

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2018-01-12 i mål T 2131-16

DOMSLUT

Högsta domstolen avslår överklagandet.

NeuroVive Pharmaceutical AB ska ersätta CicloMulsion AG för rättegångskostnad i Högsta domstolen med dels 531 899 kr, varav 510 480 kr avser ombudsarvode, dels 20 187 euro, allt jämte ränta från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

NeuroVive Pharmaceutical AB har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, upphäver skiljedomen endast såvitt avser punkterna 2 a) och 5 i domslutet.

NeuroVive har vidare yrkat att Högsta domstolen ogillar CicloMulsion AG:s yrkande om ersättning för rättegångskostnad i hovrätten och i stället förpliktar CicloMulsion att ersätta NeuroVive för dess rättegångskostnad där.

CicloMulsion har bestritt NeuroVives ändringsyrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL**Frågan i Högsta domstolen**

1. Målet gäller frågan om ett påstått handläggningsfel ger anledning att upphäva en skiljedom. Särskilt aktualiseras kravet att felet sannolikt ska ha inverkat på utgången.

Bakgrund*Inledning*

2. År 2004 ingick CicloMulsion och NeuroVive ett licensavtal som gav det sistnämnda bolaget en exklusiv licens avseende ett läkemedel. Enligt

avtalet hade NeuroVive vidare en möjlighet att förvärva rättigheterna till läkemedlet mot att bolaget betalade en engångssumma och fortsatte att betala royalties på visst sätt. Denna köpoption utövades av NeuroVive år 2010. Avtalet innehåller en skiljeklausul som hänvisar till Skiljedomsregler för Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (SCC Skiljedomsregler 2010).

3. I mars 2013 påkallade CicloMulsion skiljeförfarande. En av de centrala frågorna i förfarandet gällde tolkningen av punkt 4 i licensavtalet, vilken var den punkt som reglerade NeuroVives skyldighet att betala royalty till CicloMulsion. Skiljenämnden meddelade den 25 maj 2016 en särskild skiljedom som avsåg bl.a. den frågan.

4. Båda parter klandrade skiljedomen. I de delar som är av intresse i Högsta domstolen åberopade CicloMulsion att det i handläggningen hade förekommit ett fel som CicloMulsion inte hade varit medvållande till och som hade inverkat på utgången.

Det påstådda handläggningsfelet

5. Under skiljeförfarandet, och efter att viss skriftväxling hade förekommit mellan parterna, meddelade skiljenämnden ett handläggningsbeslut, Procedural Order no. 10 (i det följande handläggningsbeslutet), som bl.a. i punkt A (5) innefattade ett ställningstagande till partsavsikten bakom punkt 4 i licensavtalet. Detta ställningstagande innebar att CicloMulsions rätt till royalty avseende ett visst land inte var beroende av att det skett en första lansering av läkemedlet i det landet.

6. I punkterna A (1) och A (7) i handläggningsbeslutet angavs vidare att förfarandet avseende fastställande av partsavsikten i denna del avslutades. Det angavs också att skiljenämnden inte skulle avvika från ställningstagandet beträffande partsavsikten utan att meddela parterna i förväg och bereda dem

tillfälle att yttra sig. Skiljenämnden förbehöll sig emellertid rätten att återuppta denna del av förfarandet igen.

7. Vid fortsatt skriftväxling rörande målet i övrigt berörde NeuroVive i en inläga ändå frågan om partsavsikten bakom punkt 4 i licensavtalet. CicloMulsion gavs tillfälle att yttra sig över vad NeuroVive anfört i inlagan. Skiljenämnden meddelade inte parterna att den övervägde att ändra sitt ställningstagande i handläggningsbeslutet.

8. I den särskilda skiljedomen, som meddelades nästan två år efter handläggningsbeslutet, kom skiljenämnden fram till att beräkningen av CicloMulsions royalty skulle grundas också på betalningar som gjorts före en första lansering, men att rätten till betalning var villkorad av att en första lansering så småningom skedde i berörda länder.

9. CicloMulsion gjorde i sin klandertalan gällande att skiljenämnden gjort sig skyldig till ett handläggningsfel. Nämnden hade enligt bolaget, i strid med ställningstagandet i handläggningsbeslutet, gjort rätten till royalty beroende av en första lansering. Detta hade skett utan att nämnden först meddelat parterna att så kunde komma att ske, vilket enligt bolaget stred mot den förfaranderegeln som nämnden själv uppställt i handläggningsbeslutet. CicloMulsion hänvisade till att skiljenämnden, i ett beslut som fattats efter skiljedomen, hade beklagat att den inte följt den regel som uppställts i handläggningsbeslutet.

Hovrättens bedömning

10. Hovrätten har kommit fram till att skiljenämnden har avvikit från sitt ställningstagande i handläggningsbeslutet utan att följa den ordning som nämnden själv uppställt för handläggningen. Därigenom har man berövat CicloMulsion rätten att i skälig omfattning utföra sin talan. Enligt hovrätten har detta utgjort ett handläggningsfel som CicloMulsion inte har varit vållande till och som sannolikt har inverkat på utgången. Hovrätten har därför, med

anledning av CicloMulsions klandertalan, upphävt skiljedomen i vissa delar, närmare bestämt punkterna 1, 2 a), 3 och 4.

NeuroVives överklagande

11. NeuroVive har – med undantag för en punkt i skiljedomen, punkten 2 a), som också enligt NeuroVives klandertalan skulle upphävas – överklagat hovrättens dom i de delar den innebär ett bifall till CicloMulsions klandertalan. NeuroVive har gjort gällande att det i aktuella delar inte är fråga om något handläggningsfel och att förutsättningarna för att upphäva skiljedomen i dessa delar under alla förhållanden inte är uppfyllda.

Rättsliga utgångspunkter

12. En skiljedom ska på talan av en part upphävas, helt eller delvis, bl.a. om det utan partens vållande har förekommit något fel i handläggningen som sannolikt har inverkat på utgången (34 § första stycket 6 lagen, 1999:116, om skiljeförfarande i dess lydelse före den 1 mars 2019).

13. Bestämmelsen har karaktär av generalklausul och syftar till att fånga upp processuella fel som bör vara klandergrundande. Den är avsedd att tillämpas restriktivt (se prop. 1998/99:35 s. 147 f.).

14. En skiljenämnd har stora möjligheter att anpassa handläggningen av ett skiljeförfarande efter tvistens beskaffenhet och parternas önskemål. Förfarandet måste emellertid tillgodose rimliga krav på rättssäkerhet och ge parterna adekvata möjligheter att föra sin talan. Av detta följer att parterna ska behandlas opartiskt och att förfarandet ska vara transparent och rimligt förutsebart för parterna.

15. Genom kravet på att felet sannolikt ska ha inverkat på utgången har tillämpningsområdet för bestämmelsen om handläggningsfel inskränkts till mer kvalificerade fel. Det är inte tillräckligt att det finns en beaktansvärd

möjlighet att felet har inverkat, utan det krävs att det finns ett påtagligt samband mellan felet och utgången. För att ett fel ska vara klandergrundande förutsätts dessutom att det är av rimlig betydelse för klanderkäranden. (Se prop. 1998/99:35 s. 148 och ”Belgor” Högsta domstolens dom den 20 mars 2019 i mål T 5437-17 p. 31 och 32.)

16. Som utgångspunkt får bedömningen av om kravet på inverkan är uppfyllt ske genom att den felaktiga handläggningen jämförs med en tänkt korrekt handläggning. Om utgången sannolikt hade blivit en annan vid en korrekt handläggning är kravet uppfyllt.

17. Ibland är handlägningsfelet emellertid sådant att en jämförelse av detta slag inte låter sig göras. I den juridiska litteraturen har anförts att prövningen av kravet på inverkan bör göras på olika sätt vid skilda typer av fel och att bedömningen vid vissa allvarigare fel bör göras typiserat eller ett samband presumeras (jfr Lars Heuman, *Skiljemannarätt*, 1999, s. 637 ff. och Stefan Lindskog, *Skiljeförfarande*, 2 uppl. 2012, s. 890 ff.; jfr dock även Bengt Lindell, *Alternativ tvistlösning*, 2000, s. 209).

18. Det i litteraturen uttryckta synsättet har sin förebild i tillämpningen av rättegångsbalkens regler om rättegångsfel och får anses ha visst stöd i rättspraxis. I rättsfallet ”Soyak” NJA 2009 s. 128 uttalade sålunda Högsta domstolen att det vid ett grovt handlägningsfel, bestående i avsaknad av domskäl i strid med tillämpligt skiljereglemente, kan presumeras att felet haft betydelse för utgången (jfr även NJA 1965 s. 384).

19. En presumtion om att ett fel har inverkat på utgången kan motiveras med att vissa fel är sådana att det kan vara svårt att påvisa att de har påverkat utgången samtidigt som de innebär att det allvarligt kan ifrågasättas om förfarandet har varit godtagbart. Så kan t.ex. vara fallet vid en total frånvaro av domskäl liksom när överläggning har företagits endast mellan två skiljemän

eller om en part inte i behövlig omfattning har fått tillfälle att utföra sin talan (jfr Lindskog, a.a., s. 894).

20. Den restriktivitet som är avsedd att präglå tillämpningen leder till att tröskeln för när en sådan presumtion kan tillämpas bör vara förhållandevis hög. Det innebär att det inte i samma utsträckning kan presumeras ett samband mellan felet och sakens utgång när det är fråga om klander av skiljedom som när det handlar om att bedöma betydelsen av ett rättegångsfel inom ramen för rättegångsbalkens regelverk.

Bedömningen i detta fall

Skiljenämnden har avvikit från sitt ställningstagande i handläggningsbeslutet

21. Ställningstagandet i handläggningsbeslutet ger i och för sig utrymme för viss tolkning. Av det memorandum som ligger bakom beslutet framgår emellertid tydligt att skiljenämnden har övervägt tre olika tolkningsmöjligheter och tagit ställning till förmån för den som överensstämmer med CicloMulsions uppfattning:

”the Arbitral Tribunal agrees with Claimant’s reading of Art. 4.1. of the LA that – in spite of the imprecise wording in the first paragraph of Art. 4.1. referring to ‘a period of 15 (fifteen) years after the date of the first launch’ – the Parties’ true intent was to fix solely an end date for any payments to CM, but not a) to exclude payments received prior to the launch of a product or b) to condition the sharing of payments upon a future launch.”

22. Skiljenämndens slutsatser i skiljedomen innebär att nämnden har avvikit från sitt ställningstagande i handläggningsbeslutet.

Att avvika från ställningstagandet utan att först meddela parterna om detta utgör ett handläggningsfel

23. Enligt punkt A (7) i handläggningsbeslutet skulle skiljenämnden, om den fann skäl att avvika från de förutsättningar som uppställts i beslutet, informera parterna om detta och ge dem tillfälle att yttra sig. Det är ostridigt att skiljenämnden inte har informerat parterna om att den avsåg att avvika från det ställningstagande som framgår av punkt A (5) i handläggningsbeslutet. Enbart det förhållandet att NeuroVive i en inlaga har fortsatt att efter handläggningsbeslutet argumentera i den nu aktuella frågan och att CicloMulsion getts möjlighet att yttra sig över NeuroVives inlaga kan inte anses innebära att skiljenämnden har följt den handläggningsordning som den själv har uppställt i punkt A (7). Det föreligger följaktligen ett handläggningsfel.

CicloMulsion har inte varit vållande till felet

24. Handläggningsfelet består primärt i att nämnden inte har meddelat parterna att den kunde ha anledning att avvika från ställningstagandet i handläggningsbeslutet. Till detta fel kan CicloMulsion inte anses ha varit vållande. Bedömningen blir densamma om man utgår från att handläggningsfelet består i att nämnden i skiljedomen har avvikit från bedömningen i handläggningsbeslutet utan att först meddela parterna.

Felet har sannolikt inverkat på utgången

25. Handläggningsfelet har i detta fall inneburit att CicloMulsion betagits möjligheten att fullt ut utveckla sin talan såvitt gäller den aktuella frågan. Vid bedömning av om felet sannolikt har inverkat på utgången kan man emellertid inte bara ta hänsyn till detta. Det måste även beaktas att CicloMulsion, från utfärdandet av handläggningsbeslutet och så länge skiljenämnden inte gav besked om annat, har haft rätt att utgå från att den aktuella frågan över huvud taget inte skulle bli föremål för förnyad prövning av nämnden. I praktiken har

handläggningen inneburit att skiljenämnden har prövat en fråga som, med hänsyn till hur förfarandet utvecklats, med fog kunde förutsättas vara avgjord.

26. Felet innebär att viktiga rättssäkerhetsprinciper har åsidosatts. Detta, sammantaget med att utredningen ger stöd för slutsatsen att CicloMulsion – om bolaget hade känt till att frågan skulle komma att prövas av skiljenämnden – skulle ha ytterligare utfört sin talan, gör att det finns skäl att presumera att felet har inverkat på utgången.

27. Överklagandet ska följaktligen avslås.

Rättegångskostnader

28. Vid denna utgång ska NeuroVive ersätta CicloMulsion för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkade belopp är skäliga.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Ann-Christine Lindeblad, Sten Andersson, Petter Asp (referent) och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Linda Stromberg